

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL NEGALIOS PAGRINDU

GALIMAI DISKRIMINUOJANČIŲ NACIONALINĖS ŠVIETIMO AGENTŪROS VEIKSMŲ (NEVEIKIMO)

PAGRINDINIO UGDYMO PASIEKIMŲ PATIKRINIMO VYKDYMO METU

TYRIMO

2025 m. spalio 13 d. Nr. (25)SN-185)SP-71

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2025 m. birželio 17 d. buvo gautas pareiškėjų (duomenys neskelbtini) (Pareiškėjas) bei (duomenys neskelbtini) (Pareiškėjo mama), kuriems atstovauti yra įgaliota (duomenys neskelbtini), skundas „dėl lygių galimybių pažeidimo pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo vykdymo metu dėl diskriminacijos negalios pagrindu“ (toliau – Skundas). Skundas adresuotas lygių galimybių kontrolieriui, o jo kopija skirta vaiko teisių apsaugos kontrolieriui. Pateiktame Skunde pažymėta, kad skundžiami [asmenys] yra: Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija; Nacionalinė švietimo agentūra.

Skunde nurodyta, kad „2025 m. gegužės 8 d., pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo (PUPP) lietuvių kalbos ir literatūros dalies vykdymo metu, (duomenys neskelbtini) nebuvo suteikti pritaikymai, kurie buvo: 1. aiškiai nurodyti jo individualiuose dokumentuose – pedagoginės psichologinės tarnybos (PPT) pažymoje ir mokyklos direktoriaus įsakyme; ir 2. numatyti 2024 m. lapkričio 29 d. LR švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu Nr. V-1345 patvirtintame „Nacionalinių mokinių pasiekimų, pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimų ir valstybinių brandos egzaminų pritaikymo mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, tvarkos apraše“ (toliau – Tvarka). Nesuteikti šie konkretūs pritaikymai, numatyti Tvarkos 11.3.1–11.3.3 punktuose: • teksto suvokimo užduoties tekstų trumpinimas ir klausimų adaptavimas (11.3.1); • teksto kūrimo užduoties įvesties, plano ar nukreipiamųjų klausimų pateikimas (11.3.2); • kuriamo teksto apimties sumažinimas iki 150 žodžių (11.3.3)“ (čia ir kitur citatų kalba netaisyta).

Toliau Skunde rašoma, kad (duomenys neskelbtini) yra (duomenys neskelbtini) mokyklos (duomenys neskelbtini) klasės mokinys, kuriam nustatyta negalia dėl įvairiapusio raidos sutrikimo (vaikystės autizmas) (PPT pažyma Nr. (duomenys neskelbtini)). PPT pažymoje Nr. (duomenys neskelbtini) jam buvo pateiktos konkrečios rekomendacijos ugdymo procesui, atskleidžiančios

sunkumus kalbinės raiškos srityje, teksto struktūros suvokime ir abstrakčių sąvokų interpretavime. Jam būdingas blaškus dėmesys, silpna trumpalaikė girdimoji atmintis, sunkumai kuriant rišlią pasakojimą bei savarankiškai perteikiant mintis, ypač kai užduotis reikalauja struktūruoto teksto kūrimo nuo nulio. Taip pat pastebimas ribotas kai kurių žodžių reikšmių supratimas, menkas antonimų žodynas, sunkumai vartojant abstrakčias sąvokas. Pažymyje taip pat rekomenduojama naudoti aiškiai apibrėžtą struktūrą, užduotis pateikti etapais, pasitelkti vaizdinę medžiagą, vengti netikėtumų ir leisti dirbti lėtesniu tempu. Visa tai atitinka ir pritaikymų, numatytų Tvarkoje, tikslą – sudaryti mokiniui galimybę atlikti užduotis, nekeičiant ugdymo turinio ar tikslų.

Kaip nurodyta pateiktame Skunde, šeima kreipėsi į Vilniaus m. PPT, „kad gautų vertinimą dėl reikalingų pritaikymų PUPP metu – buvo išduota pažyma Nr. (duomenys neskelbtini), kurioje aiškiai nurodyti pritaikymai pagal Tvarkos 11.3.1–11.3.3 punktus: trumpesnius tekstus teksto suvokimo užduotyje, įvestį ir planą teksto kūrimui bei sumažintą reikalaujamo teksto apimtį. Šie pritaikymai nėra bendrinės pagalbos priemonės, bet individualiam mokiniui paskirtos, konkrečiu pedagoginiu vertinimu pagrįstos sąlygos, būtinos užduotims įveikti. Remiantis PPT pažyma Nr. (duomenys neskelbtini), (duomenys neskelbtini) mokyklos direktorė 2025 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. (duomenys neskelbtini) patvirtino, kad (duomenys neskelbtini) PUPP metu turi būti taikomi šie pritaikymai: • leidžiama naudotis papildomomis vaizdinėmis priemonėmis (schemomis, lentelėmis, grafikais, diagramomis), kuriomis mokinys naudojosi ugdymosi procese; • vykdoma atskiroje patalpoje; • užduočių atlikimo laikas pratęsimas 25 procentais; • PUPP teksto kūrimo užduotyse pateikiama įvestis ir (ar) planas ir (ar) nukreipiamieji klausimai; • užduotis vykdytojo perskaitoma arba įgarsinama, naudojant informacines technologijas; • tekstai teksto suvokimo užduočiai trumpinami ne daugiau kaip trečdaliu; • sutrumpinus tekstus pagal tai adaptuojami klausimai; • PUPP kuriamo teksto apimtis – 150 žodžių; • vertinimo instrukcijos pritaikymas; • vertinimo koeficientas; • klaidomis nelaikomas akustiškai panašias fonemas žyminčių raidžių painiojimas; • PUPP užduoties dalis raštu vertinamo teksto apimtis – 150 žodžių; • leidžiam turėti fizinio aktyvumo pertraukas. Šie dokumentai pagrindžia, kad pritaikymai buvo teisėtai ir pagrįstai paskirti bei atitiko mokinio poreikius.“

Skunde Pareiškėjai pažymi, kad pagal Tvarkos 11 punktą, PUPP užduoties forma pritaikoma mokyklos vadovo sprendimu, tačiau faktinis užduoties turinio įgyvendinimas vyksta per Nacionalinės švietimo agentūros (toliau – NŠA) administruojamą elektroninę sistemą, todėl pritaikymų įgyvendinimas techniniu lygmeniu, t. y., kas matoma mokinio ekrane, priklauso nuo NŠA veiksmų. Mokykla neturi prieigos prie užduočių pateikimo platformos ir negali koreguoti ar adaptuoti užduočių

formos. Toliau nurodyta: „NŠA naudoja duomenų perdavimo sistemą KELTAS komunikacijai su mokyklomis bei PUPP vykdytojais. Po 2025 m. gegužės 8 d. PUPP patikrinimo (duomenys neskelbtini) susisieki su keliais asmenimis, kurie šiame buvo paskirti vykdytojais mokiniams, turintiems SUP ir kuriems buvo paskirti šie ar panašūs pritaikymai. Nė vienas iš jų nurodytu laikotarpiu negavo jokių instrukcijų dėl pritaikymų netaikymo ar dėl specialių priemonių taikymo tokiems mokiniams (pvz., mažesnio žodžių kiekio, įvesties pateikimo ar plano struktūros). Šios aplinkybės įrodo, kad: • nei pačioje testavimo platformoje, • nei žmogiškųjų resursų (vykdytojų) lygmenyje, • nei informaciniuose srautuose tarp NŠA ir mokyklų, nebuvo imtasi jokių veiksmų, siekiant įgyvendinti Tvarkoje numatytus pritaikymus mokiniams, turintiems SUP.“

Taigi, kaip nurodyta Skunde, Pareiškėjas, kuriam yra nustatyta negalia dėl įvairiapusio raidos sutrikimo ir kuris turėjo visus teisės aktuose numatytus individualius dokumentus, 2025 m. gegužės 8 d. PUPP vykdymo metu negavo dalies esminių pritaikymų, aiškiai numatytų tiek jo PPT pažymoje, tiek mokyklos direktoriaus įsakyme, tiek ir 2024 m. patvirtintoje Tvarkoje. Skundo tekste yra pateikta ir lentelė, kurioje yra aprašyti paskirti pritaikymai, jų pagrindai, nurodyta, kas juos įgyvendina, pažymėta, ar konkretus pritaikymas buvo įgyvendintas. Tarp jų – keturios eilutės su pastaba „neįgyvendinta“:

„1.4 Įvestis / planas / nukreipiamieji klausimai teksto kūrimui; Tvarka p. 11.3.2 + PPT EP-712 + Direktoriaus įsakymas; NŠA; Neįgyvendinta (faktiškai); Nepateikta mokiniui per testą.

1.6 Tekstai teksto suvokimo užduočiai trumpinami ne daugiau kaip trečdaliu; Tvarka p. 11.3.1 + PPT EP-712+ Direktoriaus įsakymas; NŠA; Neįgyvendinta (faktiškai); Gavo pilno ilgio tekstus.

1.7 Sutrumpintas tekstas – klausimų adaptavimas; Tvarka p. 11.3.1 + PPT EP-712+ Direktoriaus įsakymas; NŠA; Neįgyvendinta (faktiškai); Klausimai nebuvo adaptuoti.

1.8 Teksto kūrimo apimtis – 150 žodžių; Tvarka p. 11.3.3 + PPT EP-712+ Direktoriaus įsakymas; NŠA; Neįgyvendinta (faktiškai); Nebuvo nurodyta kita žodžių apimtis.“

Pareiškėjų teigimu, Nacionalinė švietimo agentūra (NŠA), administruodama patikrinimą per elektroninę užduočių atlikimo sistemą, pateikė Pareiškėjui tokias pačias užduotis kaip ir visiems kitiems mokiniams – be jokio individualaus pritaikymo, nors šie buvo aiškiai paskirti. Nei jis, nei jo šeima nebuvo iš anksto informuoti apie sprendimą šių pritaikymų netaikyti. Toks neveikimas lėmė teisėto lūkesčio pažeidimą ir tiesioginį neigiamą poveikį: Pareiškėjas negalėjo tinkamai atskleisti savo žinių ir gebėjimų, patyrė stresą, sumišimą ir emocinį nesaugumą. Tokie veiksmai atitinka diskriminacijos dėl negalios požymius, kaip jie apibrėžti Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatyme bei Jungtinių Tautų asmenų su negalia teisių konvencijoje ir Jungtinių Tautų asmenų su negalia teisių komiteto bendrosiose pastabose.

„Šiuo atveju pritaikymų nesuteikimas laikytinas ne tik formaliu teisės aktų nevykdymu, bet ir diskriminacija – mokiny, turintis specialiųjų ugdymosi poreikių, buvo traktuojamas taip, lyg jų neturėtų, ir pastatytas į aiškiai nelygiavertę padėtį patikrinimo vykdymo metu taip pažeidžiant lygių galimybių ir nediskriminavimo negalios pagrindu principus.“

Toliau Pareiškėjai pažymi, kad valstybė yra įpareigota užtikrinti, kad kiekvienas mokiny, nepriklausomai nuo jo negalios, galėtų siekti ugdymo tikslų lygiai su kitais asmenimis. Šią pareigą įtvirtina nacionaliniai ir tarptautiniai teisės aktai, kurie taip pat apibrėžia mokinių su negalia teises švietimo sistemoje, bei mini aktualias Lygių galimybių įstatymo, Švietimo įstatymo, Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo, Jungtinių Tautų asmenų su negalia konvencijos nuostatas bei nurodo, kad prašo pateikto Skundo pagrindu atlikti tyrimą dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu, o nustačius pažeidimą „pasiūlyti Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai bei Nacionalinei švietimo agentūrai nutraukti lygias galimybes pažeidžiančią praktiką ar neveikimą; arba pasiūlyti pakeisti sprendimų ar procesų dalis, dėl kurių nebuvo suteikti teisėti PUPP pritaikymai.“

2025 m. liepos 4 d. lygių galimybių kontrolierė raštu Nr.(duomenys neskelbtini) kreipėsi į Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministrę bei Nacionalinės švietimo agentūros direktorių. Pateiktame rašte nurodytas gauto Skundo turinys ir esmė bei paprašyta atsakyti į tokius klausimus:

- 1) Ar Jums yra žinoma ši susiklosčiusi situacija?
- 2) Kuris subjektas yra atsakingas už būtent šių keturių pritaikymų įgyvendinimą (**Įvestis / planas / nukreipiamieji klausimai teksto kūrimui; Tekstai teksto suvokimo užduočiai trumpinami ne daugiau kaip trečdaliu; Sutrumpintas tekstas – klausimų adaptavimas; Teksto kūrimo apimtis – 150 žodžių**).
- 3) Ar galite patvirtinti šį Skunde pateiktą teiginį: „Pagal Tvarkos 11 punktą, PUPP užduoties forma pritaikoma mokyklos vadovo sprendimu. Tačiau faktinis užduoties turinio įgyvendinimas vyksta per Nacionalinės švietimo agentūros (NŠA) administruojamą elektroninę sistemą, todėl pritaikymų įgyvendinimas techniniu lygmeniu, t. y. kas matoma mokinio ekrane, priklauso nuo NŠA veiksmų. Mokykla neturi prieigos prie užduočių pateikimo platformos ir negali koreguoti ar adaptuoti užduočių formos. NŠA naudoja duomenų perdavimo sistemą KELTAS komunikacijai su mokyklomis bei PUPP vykdytojais.“
- 4) Prašome išsamiai nurodyti, kas ir kokių konkrečių veiksmų turėjo imtis, kad šie pritaikymai būtų įgyventi techniniu lygmeniu. Kaip vyksta šių pritaikymų įgyvendinimas, kas ir kokius

veiksmus turi atlikti, kokius sprendimus priimti? Prašytume aptarti kiekvieną iš nurodytų keturių pritaikymų atskirai.

- 5) Prašome pateikti informaciją, kokią informaciją buvote gavę iš Mokyklos dėl pritaikymo Pareiškėjui PUPP metu?
- 6) Dėl kokios priežasties, Jūsų vertinimu, minėti pritaikymai nebuvo įgyvendinti?
- 7) Kas turėjo atlikti patikrinimą, ar pritaikymai Pareiškėjui atlikti tinkamai?
- 8) Kokiais teisės aktais, tvarkomis bei kriterijais remtasi, autistiškiems asmenims pritaikant PUPP užduotis?
- 9) Ar konsultuotasi su ekspertais, asmenų su negalia organizacijomis, rengiant užduotis ir siekiant jas pritaikyti autistiškiems asmenims? (Jei taip, prašome pateikti įrodymus).
- 10) Ar planuojami pakeitimai, gerinantys užduočių bei egzaminų pritaikymą autistiškiems mokiniams, jei taip, per kiek laiko (kada) juos būtų planuojama įgyvendinti? Prašytume pateikti tai patvirtinančius planavimo dokumentus.
- 11) Ar dėl šiuo konkrečiu atveju susiklosčiusios situacijos ketinama imtis atitinkamų veiksmų (pavyzdžiui, PUPP laikymas pakartotinai ar kt.)?

Taip pat prašyta pateikti visą, jų manymu, aptariamoje situacijoje svarbią ir aktualią informaciją.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė :

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Ugdymo programų skyriaus vedėja, pavaduojanti Ugdymo departamento direktorių, pateikė Tarnybai raštą, kuriuo prašymas pateikti informaciją buvo persiųstas Nacionalinei švietimo agentūrai: „Atsižvelgdami į tai, kad rašte keliami klausimai susiję su nacionaliniais patikrinimais, pagal Nacionalinės švietimo agentūros nuostatų 12 punktą ir vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 11 straipsnio 4 dalimi, persiunčiame raštą pagal kompetenciją. Prašome atsakant į raštą atsakymo kopiją persiųsti Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai.“

Nacionalinės švietimo agentūros Pasiekimų departamento direktorės 2025 m. liepos 14 d. rašte Nr. (duomenys neskelbtini) nurodyta:

„Atsakydami į Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolieriaus 2025 m. liepos 8 d. raštą Nr. (duomenys neskelbtini) „Dėl informacijos pateikimo“, informuojame, kad, vadovaujantis Nacionalinių mokinių pasiekimų, pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimų ir valstybinių brandos egzaminų pritaikymo mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, tvarkos aprašu (toliau – Aprašas), patvirtintu Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2024 m. lapkričio 29 d.

įsakymu Nr. V-1345 „Dėl Nacionalinių mokinių pasiekimų, pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimų ir valstybinių brandos egzaminų pritaikymo mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, tvarkos aprašo patvirtinimo“, pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimai (toliau – PUPP) mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių (toliau – SUP), gali būti pritaikomi atsižvelgiant į pedagoginės psichologinės tarnybos (toliau – PPT) išvadas, kuriose nurodoma, kokie pritaikymo būdai yra tikslingi pagal konkretaus mokinio sutrikimo pobūdį. Pasiekimų patikrinimų ir valstybinių brandos egzaminų pritaikymai gali apimti: užduoties formos (pvz., šriftas, pateikimo būdas); vykdymo instrukcijos (pvz., pratęstas užduoties atlikimo laikas, vykdytoju skiriamas švietimo pagalbos specialistas, gestų kalbos vertėjas, vykdymas mokiniui įprastoje aplinkoje, sensorinės ar fizinio aktyvumo pertraukos, atskira patalpa ir kt.); vertinimo instrukcijos (pvz., atitinkami vertinimo koeficientai) pritaikymus.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 38 straipsnio 4 dalimi, SUP mokiniai, kaip ir visi mokiniai, dalyvauja bendroje pasiekimų vertinimo sistemoje. Vadinasi, SUP mokiniui užduočių turinys nėra keičiamas, taikomi užduočių formos, vykdymo ir vertinimo instrukcijos pritaikymai, nepažeidžiant lygių galimybių principo.

Pritaikyta bendroji programa (kai pritaikomas turinio pateikimas, mokymosi tempas, metodai ir pan.) nekeičia ugdymo turinio esmės, todėl pagal ją besimokantiems mokiniams PUPP vykdomas pagal bendruosius reikalavimus, įgyvendinant nustatytus pritaikymus pagal PPT rekomendacijas.

Vadovaujantis Aprašu, PUPP pritaikymai yra grindžiami mokymo proceso metu sukauptais duomenimis. Visą pradinio ir pagrindinio ugdymo laikotarpį (1–10 klasėse) siekiama, kad mokinys, turintis SUP, pamažu įgytų gebėjimą atlikti mokymosi ir vertinimo užduotis savarankiškai su jam tinkama pagalba (pvz., techninėmis, vizualinėmis, garsinėmis priemonėmis ar dalyvaujant švietimo pagalbos specialistui). Todėl PUPP metu įgyvendinami pritaikymai nėra išimtis, o natūralus mokymosi proceso tęstinumas.

Toliau pateikiame atsakymus į klausimus.

1. Dėl informuotumo apie situaciją.

Taip, Nacionalinė švietimo agentūra (toliau – NŠA) yra informuota apie situaciją dėl PUPP užduočių nepritaikymo.

2. Dėl kompetencijų ribų – kas atsako už konkrečių pritaikymų įgyvendinimą.

Atsakomybė už pritaikymų įgyvendinimą pasiskirsto tarp kelių subjektų: planas ar nukreipiamieji klausimai tekstui kurti, trumpesnės teksto suvokimo užduotys, teksto apimties ribojimas (iki 150 žodžių) ir klausimų adaptavimas priklauso nuo to, koku būdu PUPP užduotys mokiniui pateikiamos.

Jei užduotis kuriama ir pateikiama per NŠA administruojamą sistemą, pritaikymų įgyvendinimas tampa techniniu įgyvendinimo klausimu. Pritaikymų įgyvendinimas patikrinimo vykdymo metu (pvz., vykdytojo pagalba, papildomos priemonės, tekstų skaitymas garsiai) priklauso nuo vykdytojo, mokyklos ir vykdymo instrukcijų laikymosi.

Pažymėtina, kad pagal Aprašo 22 punktą įvairiapusių raidos sutrikimų turintiems mokiniams (tarpe jų ir autizmo spektro sutrikimą turintiems mokiniams) PUPP metu yra leidžiama naudotis papildomomis vaizdinėmis priemonėmis (schemomis, lentelėmis, grafikais, diagramomis), kuriomis mokinys naudojosi ugdymosi procese ir kuriose gali būti nurodyti, pvz., abstrakčių sąvokų, žodžių reikšmių paaiškinimai, rašto darbo kūrimo planas, galimi nukreipiamieji klausimai. Daugiausia šių pritaikymų įgyvendinimas priklauso nuo to, ar mokinys naudojosi šiais pritaikymais viso ugdymosi proceso metu, ir nuo mokyklos vadovo parinkto vykdytojo kompetencijų.

3. Dėl rašte nurodyto teiginio apie faktinį pritaikymų įgyvendinimą.

Taip, patvirtiname, kad nors pagal Aprašo 11 punktą užduoties formą gali adaptuoti mokyklos vadovas, faktinis adaptacijos įgyvendinimas, kai užduotys pateikiamos elektroniniu būdu, priklauso nuo NŠA veiksmų. 2025 m. PUPP užduočių pateikimo sistema neturėjo funkcionalumo diferencijuotai pateikti pritaikytas užduotis konkrečiam mokiniui. Informuojame, kad įvykus PUPP, mokykloms buvo išplatinta priminimo žinutė dėl vertinamo teksto apimties – 150 žodžių – SUP mokiniams. Vadovaujantis Aprašu, dėl rašte minimos situacijos buvo taikomi rezultatų skaičiavimo koeficientai, kurie kompensavo SUP turintiems mokiniams minėtų pritaikymų nebuvimą. Koeficientas taikomas pagal konkrečiam mokiniui parengtą PPT pažymą.

4. Dėl konkrečių veiksmų, reikalingų techniniam įgyvendinimui.

Pritaikymams įgyvendinti techniniu lygmeniu labai svarbu mokyklos laiku ir tiksliai NECIS sistemoje pateikti informaciją apie kiekvieno mokinio pritaikymo poreikius. Sistema turi būti funkcionaliai pajėgi skirstyti užduotis pagal mokinių profilius (pvz., žodžių kiekis, klausimų tipas). Vykdytojams turi būti pateiktos tikslios vykdymo instrukcijos pagal PPT pritaikymo pažymą (mokyklos vadovo atsakomybė).

2025 m. tokio funkcionalumo pritrūko, todėl įgyvendinant pritaikymus atsirado techninių kliūčių. NŠA, neturėdama techninės galimybės pritaikyti užduoties formų pagal pateiktą mokyklos informaciją, vadovavosi Aprašo 12 punktu ir taikė kompensavimo principą. Taip buvo siekiama užtikrinti, kad mokinys nebūtų vertinamas pagal nepritaikytas užduotis ir kad vertinimo rezultatai atitiktų jo gebėjimus. Šis sprendimas buvo grindžiamas teisingumo, proporcingumo ir lygių galimybių principais, kad mokinio rezultatai nebūtų iškraipyti dėl techninių pritaikymo ribotumų.

5. Dėl gautos informacijos iš mokyklos.

NŠA gavo iš mokyklos išsamią informaciją apie būtinybę techniniu lygmeniu įgyvendinti tris minėtus pritaikymus konkrečiam mokiniui. NECIS sistemoje ši informacija buvo pažymėta.

Nors visi PUPP pritaikymai įgyvendinami mokyklos vadovo sprendimu, mokyklos atsakingas asmuo NECIS sistemoje pateikia informaciją apie mokinio sutrikimą ir mokiniui rekomenduotus pritaikymus.

6. Dėl priežasčių, kodėl pritaikymai nebuvo įgyvendinti.

Pritaikymai nebuvo įgyvendinti dėl šių priežasčių: nepakankamas bendradarbiavimas tarp institucijų; laiko trūkumas pasiruošimui, pavėluotas mokyklos informacijos apie SUP mokinį pateikimas.

7. Dėl pritaikymų tinkamumo konkrečiam mokiniui.

Remiantis PPT pažyma ir įtraukties ugdyme principu, minėti pritaikymai buvo nurodyti tinkami ir pagrįsti.

8. Dėl taikomų teisės aktų ir kriterijų.

PUPP pritaikymai mokiniams, turintiems autizmo spektro sutrikimą, grindžiami Nacionalinių mokinių pasiekimų, pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimų ir valstybinių brandos egzaminų pritaikymo mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2024 m. lapkričio 29 d. įsakymu Nr. V-1345.

9. Dėl konsultacijų su ekspertais ir organizacijomis.

NŠA 2024–2025 m. laikotarpiu bendradarbiavo su Lietuvos autizmo asociacija „Lietaus vaikai“, Lietuvos įtraukties švietime centru, Lietuvos aklyųjų ir silpnaregių ugdymo centru, Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centru, universitetų specialistais, kurie teikė ekspertines išvadas apie įtraukčių užduočių rengimą.

10. Dėl planuojamų pakeitimų.

NŠA, įgyvendindama įtraukties ir lygių galimybių principus, nuolat analizuoja praktikoje kylančias situacijas ir mokinių poreikius. Esant pagrįstų pasiūlymų, Aprašas jau yra peržiūrimas ir koreguojamas, išlaikant objektyvumo, teisės aktų nuostatų ir bendrų vertinimo standartų pusiausvyrą.

Siekiame, kad pritaikymų sistema būtų tobulinama, tačiau svarbu užtikrinti pusiausvyrą tarp individualių poreikių, teisės aktų nuostatų ir teisingumo principo tiek dėl užduoties pobūdžio, tiek dėl vykdymo ir vertinimo aspektų, atsižvelgiant į visus mokinius, kurie laiko konkretų pasiekimų patikrinimą, ir resursų poreikį.

11. Dėl veiksmų šiuo konkrečiu atveju.

NŠA vertina galimybę: teikti rekomendacijas Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijai dėl šios situacijos pasekmių šalinimo; užtikrinti, kad panašios situacijos ateityje nepasikartotų, stiprinant tarpinstitucinį bendradarbiavimą.

Šiuo metu peržiūrimas ir tikslinamas Nacionalinių mokinių pasiekimų, pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimų ir valstybinių brandos egzaminų pritaikymo mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, tvarkos aprašo projektas.

NŠA pripažįsta, kad minėta situacija atskleidė spragų nacionalinėje vertinimo sistemoje ir patvirtina būtinybę sistemingai tobulinti užduočių formos pritaikymą, užtikrinant visų mokinių lygias galimybes mokytis ir būti vertinamiems pagal jų galimybes, laikantis ne diskriminavimo, o įtraukties principo.“

Lygių galimybių kontrolierė
k o n s t a t u o j a :

1. Lygių galimybių įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtinta nuostata, kad švietimo įstai-
gos, kiti švietimo teikėjai bei mokslo ir studijų institucijos privalo užtikrinti vienodas sąlygas asmenims nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, kai yra vertinami mo-
kymosi pasiekimai.

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar 2025 m. pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo (PUPP) lietuvių kalbos ir literatūros dalies vykdymo metu, kai Pareiškėjui galimai nebuvo suteikti pritaikymai, nurodyti pedagoginės psichologinės tarnybos (PPT) pažymoje ir mokyklos direktoriaus įsakyme, nebuvo pažeistos Lygių galimybių įstatymo nuostatos.

2. Dėl diskriminacijos sampratos

Pažymėtina, kad tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija, pa-
čia bendriausia šio žodžio prasme, reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai as-
menų dėl kokių nors jiems būdingų požymių. Diskriminacijos sąvoka paprastai siejama su lygių galimy-
bių, lygiateisiškumo pažeidimu, o nediskriminavimas – su asmenų lygaus traktavimo, lygių galimybių
realizavimo kategorijomis. Konstitucinė nediskriminavimo samprata atskleidžiama remiantis Lietuvos
Respublikos Konstitucijos 29 straipsniu, kuriame nustatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės
institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs, ir nurodoma, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir
teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitiki-
nimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Konstitucinis Teismas ne

kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, taip pat kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtinę teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, asmenys negali būti diskriminuojami, jiems negali būti teikiama privilegijų (be kitų, Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2016 m. spalio 27 d. nutarimai).

Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (be kitų, Konstitucinio Teismo 2017 m. gruodžio 19 d. išvada, 2019 m. sausio 11 d. nutarimas). Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (be kitų, Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d., 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtingos padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos (21 straipsnio 1 dalis).

Lygių galimybių įstatyme, kurio paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos (1 straipsnio 1 dalis) ir kurio vykdymo priežiūrą atlieka lygių galimybių kontrolierė, nustatyta, kas yra diskriminacija ir koks elgesys, veiksmas (neveikimas) priskirtinas tam tikrai diskriminacijos rūšiai. Diskriminacija yra tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu (Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalis).

Tiesioginė diskriminacija yra elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etni-

nės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus (2 straipsnio 9 dalis). Netiesioginė diskriminacija – veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis (2 straipsnio 5 dalis).

Jungtinių Tautų asmenų su negalia konvencijos (toliau – Konvencija), kurios dalyvė yra Lietuva, 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Valstybės, šios Konvencijos šalys, draudžia bet kokį diskriminavimą dėl negalios ir garantuoja asmenims su negalia vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties (Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis).

Konvencijos 24 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, pripažįsta asmenų su negalia teisę į mokslą. Siekdamos įgyvendinti šią teisę nediskriminuojant ir lygiomis galimybėmis, valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina visiems tinkamą visų lygių švietimą ir mokymąsi visą gyvenimą, kuriais būtų siekiama: a) visapusiškai ugdyti žmogiškąjį potencialą ir orumą bei savigarbą, taip pat didinti pagarbą žmogaus teisėms, pagrindinėms laisvėms ir žmonių įvairovei; b) suteikti asmenims su negalia galimybę ugdyti savo asmenybę, talentus ir kūrybiškumą, taip pat savo protinius ir fizinius gebėjimus didžiausiu įmanomu mastu; c) suteikti asmenims su negalia galimybę veiksmingai dalyvauti laisvos visuomenės gyvenime. Pagal minėto Konvencijos straipsnio 2 dalies nuostatas, įgyvendindamos šią teisę, valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad: a) asmenys su negalia dėl savo negalios nebūtų šalinami iš bendros švietimo sistemos ir vaikams su negalia nebūtų atimta galimybė įgyti nemokamą ir privalomą pradinį arba vidurinį išsilavinimą; b) asmenys su negalia turėtų galimybę įgyti visiems tinkamą, kokybišką ir nemokamą pradinį išsilavinimą ir vidurinį išsilavinimą lygiai su kitais asmenimis tose bendruomenėse, kur jie gyvena; c) būtų tinkamai pritaikytos sąlygos pagal asmens poreikius; d) asmenys su negalia gautų būtiną paramą bendroje švietimo sistemoje, siekiant sudaryti sąlygas jų veiksmingam švietimui; e) aplinkoje, kuri geriausiai skatina akademinį ir socialinį vystymąsi, būtų teikiamos veiksmingos individualizuotos paramos priemonės, suderinamos su visiškos įtraukties tikslu.

2016 m. lapkričio 25 d. Jungtinių Tautų asmenų su negalia teisių komiteto Bendrosios pastabos Nr. 4 (2016) dėl teisės į įtraukų švietimą 8 punkte nurodoma, jog pagal 24 straipsnio 1 dalį Konvencijos

šalys turi užtikrinti, kad asmenų su negalia teisė į mokslą būtų įgyvendinama sukuriant įtraukaus švietimo sistemą visais lygmenimis, įskaitant ikimokyklinį, pradinį, vidurinį ir aukštąjį išsilavinimą, profesinį mokymą ir visą gyvenimą trunkantį mokymąsi, užklasinę ir socialinę veiklą, ir visiems besimokantiems asmenims, įskaitant asmenis su negalia, nediskriminuojant ir lygiai su kitais asmenimis.

Pagal Bendrosios Pastabos 9 punktą, teisės į įtraukų švietimą užtikrinimas reiškia kultūros, politikos ir praktikos pokyčius visose formaliojo ir neformaliojo švietimo įstaigose, kad būtų atsižvelgta į skirtingus besimokančiųjų poreikius ir individualybes, taip pat numato įsipareigojimą pašalinti kliūtis, trukdančias įgyvendinti šią galimybę. Tam būtina stiprinti švietimo sistemos pajėgumą įtraukti visus besimokančiuosius. Daugiausia dėmesio skiriama tam, kad šioje sistemoje galėtų visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti, ja naudotis, taip pat lankytis pamokose ir paskaitose bei siekti rezultatų visi besimokantieji, ypač tie, kurie dėl įvairių priežasčių yra neįtraukti į švietimo sistemą arba kuriems gresia atskirties pavojus. Įtrauktis reiškia galimybes naudotis kokybiška formaliojo ir neformaliojo švietimo sistema nepatiriant diskriminacijos. Įtraukties užtikrinimu siekiama sudaryti sąlygas bendruomenėms, sistemoms ir struktūroms kovoti su diskriminacija, įskaitant kenksmingus stereotipus, pripažinti įvairovę, skatinti dalyvavimą ir įveikti visų besimokančiųjų ugdymo ir dalyvavimo kliūtis, daugiausia dėmesio skiriant besimokančių asmenų su negalia gerovei ir sėkmei.

3. Dėl tyrimo metu nustatytų aplinkybių vertinimo

Taigi, nagrinėjamame Skunde nurodyta, kad (duomenys neskelbtini) 2025 m. PUPP lietuvių kalbos ir literatūros dalies vykdymo metu nebuvo suteikta dalis esminių pritaikymų, o tai turėjo neigiamą poveikį: jis negalėjo tinkamai atskleisti savo žinių ir gebėjimų, patyrė stresą, sumišimą ir emocinį nesaugumą.

Kaip matyti iš tyrimo metu surinktų duomenų, 2024 m. lapkričio 29 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymas Nr. V-1345 „Dėl Nacionalinių mokinių pasiekimų, pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimų ir valstybinių brandos egzaminų pritaikymo mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – ir Tvarka arba Aprašas). Anot Pareiškėjų, nebuvo suteikti pritaikymai, numatyti šios Tvarkos 11.3.1–11.3.3 papunkčiuose, o būtent: „11.3.1. tekstai teksto suvokimo užduočiai trumpinami ne daugiau kaip trečdaliu; sutrumpinus tekstus pagal tai adaptuojami klausimai; 11.3.2. teksto kūrimo užduotyse pateikiama įvestis ir (ar) planas, ir (ar) nukreipiamieji klausimai; 11.3.3. kuriamo teksto apimtis – ne mažiau kaip 150 žodžių“.

Tai, kad šie pritaikymai iš tiesų buvo reikalingi, patvirtina tyrimo medžiagoje esanti 2025 m. vasario 3 d. Vilniaus pedagoginės psichologinės tarnybos pažyma Nr. (duomenys neskelbtini), kurioje pažymėta, kad (duomenys neskelbtini), turinčiam negalią dėl įvairiapusio raidos sutrikimo (vaikystės autizmo), dėl specialiųjų ugdymosi poreikių pritaikoma: „užduoties formos pritaikymas mokyklos vadovo sprendimu: pritaikomos lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo teksto kūrimo užduotys: - tekstai teksto suvokimo užduočiai trumpinami ne daugiau kaip trečdaliu; sutrumpinus tekstus pagal tai adaptuojami klausimai; - teksto kūrimo užduotyse pateikiama įvestis ir (ar) planas, ir (ar) nukreipiamieji klausimai; - kuriamo teksto apimtis – ne mažiau kaip 150 žodžių“. Toliau aprašytas vykdymo bei vertinimo instrukcijų pritaikymas.

Toliau analizuojant tyrimo medžiagą matyti, kad 2025 m. vasario 14 d. (duomenys neskelbtini) mokyklos direktorė (duomenys neskelbtini) pasirašė įsakymą Nr. (duomenys neskelbtini), kuriame nurodyta, kad, vadovaudamasi aukščiau aptarta PPT pažyma bei (duomenys neskelbtini) 2025 m. vasario 14 d. prašymu, pritaiko 10 klasės mokiniui (duomenys neskelbtini) PUPP: lietuvių kalba ir literatūra. Tarp nurodytų pritaikymų 1.4, 1.6, 1.7 bei 1.8 papunkčiuose pažymėti aukščiau aptarti pritaikymai.

Taigi, vadovaujantis tuo, kas nurodyta, matyti, kad iki PUPP vykdymo dienos (2025 m. gegužės 8 d.) buvo gauta tiek PPT pažyma su nurodytais konkrečiais reikalingais pritaikymais, tiek ir priimtas mokyklos direktorės įsakymas dėl jų. Vadovaujantis Tvarkos 11 punktu „Nacionalinių mokinių pasiekimų, pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimų užduoties forma pritaikoma mokyklos vadovo sprendimu“, tačiau, anot Pareiškėjų, užduoties turinio įgyvendinimas vyksta per NŠA administruojamą elektroninę sistemą, todėl pritaikymų įgyvendinimas techniniu lygmeniu (tai, kas matyti mokinio ekrane) priklauso nuo NŠA veiksmų. Pažymėtina, kad tokią poziciją patvirtina ir NŠA Tarnybai pateiktame atsakyme: „Taip, patvirtiname, kad nors pagal Aprašo 11 punktą užduoties formą gali adaptuoti mokyklos vadovas, faktinis adaptacijos įgyvendinimas, kai užduotys pateikiamos elektroniniu būdu, priklauso nuo NŠA veiksmų“. Taigi, darytina išvada, kad šiuo konkrečiu atveju pritaikymų užtikrinimas buvo NŠA pareiga, vis dėlto, kaip matyti iš tyrimo metu surinktos medžiagos, ši pareiga nebuvo įgyvendinta ir pritaikymų suteikimas nebuvo užtikrintas.

Papildomai atkreipiame dėmesį, kad Tarnybai pateiktame atsakyme NŠA atstovai pripažįsta, kad jie yra informuoti apie situaciją dėl PUPP užduočių nepritaikymo ir pažymi, kad sistema turi būti funkcionaliai pajėgi skirstyti užduotis pagal mokinių profilius (pvz., žodžių kiekis, klausimo tipas), tačiau 2025 m. tokio funkcionalumo pritrūko, todėl įgyvendinant pritaikymus atsirado techninių kliūčių. Taigi, NŠA atstovai tyrimo metu paaiškino, dėl kokių priežasčių 2025 m. pritaikymai nebuvo tinkamai įgyvendinti. Kadangi šiame tyrime kalbama tik apie Tvarkos 11.3.1–11.3.3 papunkčiuose nurodytus pritaiky-

mus, svarbu paminėti, kad NŠA atstovų teigimu, „NŠA gavo iš mokyklos išsamią informaciją apie būtinybę techniniu lygmeniu įgyvendinti tris minėtus pritaikymus konkrečiam mokiniui“ bei kad NECIS sistemoje tai buvo pažymėta. Be kita ko, NŠA atstovų atsakyme nurodyta ir tai, kad vadovaujantis „PPT pažyma ir įtrauktis ugdyje principu, minėti pritaikymai buvo nurodyti tinkami ir pagrįsti“.

Taigi, įvertinus visą NŠA pateiktą informaciją ir atsakymus, Skundo medžiagą, pateiktus priedus ir aktuales teisės aktus, lygių galimybių kontrolierė konstatuoja, kad NŠA 2025 m. tinkamai neįvykdė savo pareigos užtikrinti nurodytus pritaikymus mokiniui (duomenys neskelbtini) PUPP lietuvių kalbos ir literatūros dalies vykdymo metu.

Papildomai pažymėtina, kad NŠA į klausimą, dėl kokių priežasčių nebuvo įgyvendinti pritaikymai, nurodė ne tik nepakankamą bendradarbiavimą tarp institucijų, laiko trūkumą pasiruošimui, tačiau ir „pavėluotą informacijos apie SUP mokinį pateikimą“. Visgi, atsižvelgiant į anksčiau aptartus NŠA atsakymus bei į šiuos konkrečius pritaikymus privalėjusį užtikrinti subjektą, pažymėtina, kad tyrimo metu negauta duomenų, leidžiančių daryti išvadą, kad kokie nors mokyklos veiksmai ar neveikimas būtų turėję tiesioginės įtakos padarytam pažeidimui. Kaip minėta, NŠA teigimu, iš esmės 2025 m. sistema tiesiog nebuvo funkcionaliai pajėgi.

Taip pat svarbu aptarti ir NŠA aprašytus veiksmus, kurių buvo imtasi: „NŠA, neturėdama techninės galimybės pritaikyti užduoties formų pagal pateiktą mokyklos informaciją, vadovavosi Aprašo 12 punktu¹ ir taikė kompensavimo principą. Taip buvo siekiama užtikrinti, kad mokinys nebūtų vertinamas pagal nepritaikytas užduotis ir kad vertinimo rezultatai atitiktų jo gebėjimus. Šis sprendimas buvo grindžiamas teisingumo, proporcingumo ir lygių galimybių principais, kad mokinio rezultatai nebūtų iškraipyti dėl techninių pritaikymo ribotumo“.

Kaip matyti, žinodama apie susiklosčiusią situaciją bei vadovaudamasi atitinkamais Aprašo punktais, NŠA ėmėsi priemonių ir veiksmų tam, kad techninės kliūtys ir neįgyvendinta pareiga užtikrinti pritaikymus nedarytų ar darytų kuo mažesnę neigiamą įtaką gautam mokinio rezultatui. Šiame kontekste, visų pirma, pažymėtina, kad sprendimas dėl situacijos jau po įvykusio PUPP ir taikytas kompensavimo principas nėra šio tyrimo dalykas. Taip pat pabrėžtina, kad toks sprendimas iš esmės nekeičia susiklosčiusios situacijos – to, kad mokiniui (duomenys neskelbtini) PUPP metu nebuvo užtikrinti reikalingi

¹ 12 punktas: „Nesant galimybės pritaikyti užduoties (-ių) formos, šios užduoties galimų surinkti taškų suma kompensuojama asmeniui vadovaujantis Aprašo 32 punktu“, 32 punktas: „Nesant galimybės pritaikyti užduotį ar jos dalį Brailio raštui, garsiniam vaizdavimui, gestų kalbai ar subtitravimui, užduotis nevertinama, o pasiekimų patikrinimų ir dalykų valstybinių brandos egzaminų įvertinimas skaičiuojamas taikant Nacionalinės švietimo agentūros direktoriaus patvirtintą koeficientą, kuris nustatomas pagal tai, kiek procentų užduoties sudarė nepritaikyta užduotis.“

pritaikymai – ir iš to kilusių padarinių: „(duomenys neskelbtini) negalėjo tinkamai atskleisti savo žinių ir gebėjimų, patyrė stresą, sumišimą ir emocinį nesaugumą“. Pripažintina, kad toks NŠA neveikimas prieštarauja tiek nacionaliniams antidiskriminaciniams teisės aktams, tiek ir tarptautiniams aktams, pavyzdžiui, Konvencijos 24 straipsnio 2 dalies įpareigojimui užtikrinti, kad asmenims su negalia švietime „būtų tinkamai pritaikytos sąlygos pagal asmens poreikius“.

Atskirai paminėtina, kad šio tyrimo metu buvo analizuojama konkrečiai 2025 m. PUPP metu kilusi situacija, tačiau akivaizdu, kad PUPP bus vykdomas ir kitais metais, o atsižvelgiant į tinkamo funkcionalumo nebuvimą bei iš to kilusius iššūkius ir neigiamus padarinius, ypač svarbu atkreipti dėmesį ir dėti pakankamas pastangas, kad panašios situacijos nepasikartotų ateityje.

Atkreiptinas dėmesys, kad atsakyme Tarnybai NŠA atstovai aprašė tokius būsimus ir jau atliktus veiksmus: „Aprašas jau yra peržiūrimas ir koreguojamas“, „siekiamo, kad pritaikymų sistema būtų tobulinama“, „NŠA vertina galimybę teikti rekomendacijas ŠMSM dėl šios situacijos pasekmių šalinimo, užtikrinti, kad panašios situacijos ateityje nesikartotų, stiprinant tarpinstitucinį bendradarbiavimą“. Be kita ko, atsakyme pažymėta, kad NŠA 2024 m. bendradarbiavo su asociacija „Lietaus vaikai“, Lietuvos įtraukties švietime centru, Lietuvos aklųjų ir silpnaregių ugdymo centru, Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centru, universitetų specialistais, kurie teikė ekspertines išvadas apie įtraukčių užduočių rengimą. NŠA patvirtino būtinybę sistemingai tobulinti užduočių pritaikymą.

Atsižvelgiant į visa, kad nurodyta, lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 17 straipsnio 2 dalimi, teikia NŠA rekomendaciją imtis būtinų veiksmų ir priemonių, įskaitant ir bendradarbiavimą tarp institucijų, reikalingą Aprašo nuostatų vertinimą ir / ar tobulinimą, kreipimąsi į Švietimo, mokslo ir sporto ministeriją, tęstinį bendradarbiavimą su suinteresuotomis grupėmis ir ekspertais, ypač su asmenų su negalia organizacijomis, bei kt., siekiant, kad vėlesniais metais vyksiančiuose PUPP būtų užtikrinamas reikalingų pritaikymų įgyvendinimas visiems mokiniams, kurie turi tam poreikį. Apie priimtus sprendimus prašytume informuoti lygių galimybių kontrolierę.

Atsižvelgiant į visus tyrimo metu surinktus duomenis, vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 16, 17 straipsniais, ir 29 straipsnio 2 dalies 6 punktu,

lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a :

1. Pripažinti, kad Nacionalinė švietimo agentūra neužtikrino, kad 2025 m. PUPP lietuvių kalbos ir literatūros dalies vykdymo metu būtų suteikti mokiniui (duomenys neskelbtini) reikalingi pritaikymai ir įspėti Nacionalinę švietimo agentūrą dėl padaryto Lygių galimybių įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 4 punkto pažeidimo.

2. Su priimtu sprendimu supažindinti Pareiškėjas, jų Atstovę ir Nacionalinę švietimo agentūrą.

Sprendimas per 1 (vieną) mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas apygardos administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Birutė Sabatauskaitė